

رفع تعهد ارزی نفس تجارت را بریده است

دست‌بند «نیما» بر دست صادرکننده

کیمیا ملکی: نوسانات پرشتاب و مزمن در بازار ارز طی سال‌های اخیر، ضرورت بازنگری بنیادین در الگوهای سنتی تامین منابع ارزی کشور را به ضرورتی حیاتی و فوری بدل ساخته است. در شرایطی که شوک‌های تورمی و ناترازی‌های حساب سرمایه، توان مدیریت عرضه و تقاضا در کانال‌های رسمی بانکی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، صادرات غیرنفتی مهم‌ترین تکیه‌گاه پایدار برای صیانت از تعادل کلان مالی محسوب می‌شود. با این حال جریان تجارت خارجی ایران در نیمه نخست دهه جاری نشان می‌دهد که ظرفیت ارزآوری غیرنفتی کشور به‌شدت تحت تأثیر عارضه‌ای ساختاری به نام تمرکز شدید جغرافیایی و کالایی محدود مانده است. تمرکز نزدیک به ۸۰ درصد از کل مبادلات تجاری کشور در سبدي انگشت‌شمار از مقاصد سنتی، اقتصاد ملی را در برابر تکانه‌های پیرامونی به‌شدت آسیب‌پذیر ساخته است. چرخش راهبردی به‌سوی تنوع‌بخشی به کدهای تعرفه صادراتی، تسخیر بازارهای پرتانسيل منطقه‌ای نظیر اوراسیا و قفقاز و ورود جدی به زنجیره‌های با ارزش‌افزوده بالا، نه‌تنها متضمن ورود پایدار ده‌ها میلیارد دلار منابع جدید خواهد بود، بلکه ساختار مبادلات خارجی را در برابر ناطمینانی‌های تحریمی و رگولاتوری بیمه خواهد کرد.

معمای ماندگاری کالا و سندروم خام‌فروشی در سید مبادلات

ضلع دوم چالش‌های تجاری کشور، ساختار درونی کالاهای صادراتی و میزان پایداری آن‌ها در مقاصد بین‌المللی است. واکاوی داده‌های تخصصی مراکز پژوهشی آشکار می‌سازد که سبد بازرگانی ایران از پدیده‌ای تحت عنوان افت شاخص بقا و ماندگاری اقلام صادراتی رنج می‌برد. از میان هزاران کد تعرفه گمرکی که طی دوره‌های مختلف از مرزهای کشور خارج شده‌اند، کمتر از ۳۰ درصد دارای ماندگاری مداوم بالای یک دهه بوده‌اند و نزدیک به نیمی از محصولات واردشده به بازارهای بین‌المللی پس از دوره‌ای کوتاه‌تر از ۵ سال از این بازارها حذف شده‌اند. این ناپایداری مفروضه در عواملی همچون نوسانات مداوم مقررات صادراتی داخلی، ممنوعیت‌های مقطعی، ضعف در بسته‌بندی و عدم ارتقای استانداردهای فنی متناسب با نیازهای روز بازارهای جهانی دارد.

از سوی دیگر، ترکیب درآمد‌های ارزی همچنان به شکل سنگینی متکی بر محصولات خام و نیمه‌خام شامل مشتقات پایه هیدروکربوری، محصولات پتروشیمی، فلزات اساسی و مواد معدنی است. این کالاهای گوناگون در کوتاه‌مدت حجم ارزی چشمگیری را پوشش می‌دهند اما به دلیل وابستگی مستقیم به چرخه‌های رکود و رونق قیمت‌های جهانی کامودیتی‌ها، نمی‌توانند پایداری جریان نقدینگی ارزی را در دوره‌های بحران تضمین نمایند. غفلت از توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی، صنایع غذایی پیشرفته، قطعه‌سازی، ادوات صنعتی و محصولات دانش‌بنیان سبب شده تا ارزش افزوده ایجادشده در زنجیره تولید ملی به پایین‌ترین سطح ممکن برسد. ورود به حوزه کالاهای نهایی و با فناوری متوسط و بالا، امکانی بی‌بدیل برای خلق ارزش افزوده ارزی چندبرابری به ازای هر واحد وزن صادراتی ایجاد می‌کند که این امر توان مدیریت بازار ارز را ارتقا می‌بخشد.

تسهیل تسویه، ارتقای دیپلماسی و بازسازی کانال‌های مالی

تبدیل پتانسیل‌های تجاری به ارز نقد و مؤثر در اقتصاد، نیازمند ابزارهای روان‌ساز مالی و بانکی متناسب با شرایط بین‌المللی است. یکی از مهم‌ترین موانع در مسیر تنوع‌بخشی به بازارهای هدف، کارمزدهای بالای ناشی از تراکنش‌های پرپیچ‌وخم و عدم بهره‌گیری حداکثری از ارزش‌ترین زمان ممکن به شبکه اقتصادی کشور بازگرداند.

در کنار ابزارهای بانکی، دیپلماسی اقتصادی‌های تهاثری مستقیم و تقویت نقش بانک‌های تخصصی در تسهیل خطوط اعتباری، راهکارهایی آزموده‌شده برای کاهش هزینه‌های مبادله به شمار می‌روند. این ابزارها صادرکننده را قادر می‌سازند بدون نگرانی از نوسانات جانبی، به بازارهای جدید ورود کرده و منابع حاصل را با کمترین هزینه و در سریع‌ترین زمان ممکن به شبکه اقتصادی کشور بازگردانند. در کنار ابزارهای بانکی، دیپلماسی اقتصادی فعال نقشی تعیین‌کننده در تثبیت سهم بازارهای صادراتی ایفا می‌کند. استانداردهای رویه‌های قرنطینه‌ای، حذف بروکراسی‌های دست‌وپاگیر در پایانه‌های مرزی، ارائه معافیت‌های هدفمند مالیاتی برای صادرکنندگان اقلام با ارزش افزوده بالا و جلوگیری از صدور بخشنامه‌های خلق‌الساعه و متناقض داخلی، از ارکان اصلی ماندگاری در صحنه تجارت بین‌الملل هستند. ثبات در تصمیم‌گیری‌های داخلی باعث اعتمادسازی در میان شرکای تجاری خارجی شده و زمینه را برای انعقاد قراردادهای بلندمدت تأمین کالا فراهم می‌آورد؛ قراردادهایی که جریان منظمی از ورودی ارز را برای کشور تضمین می‌کنند و التهابات روانی ناشی از کسری تراز پرداخت‌ها را در بازار داخلی مهار می‌نمایند.

قفل ارزی بر پای صادرات غیرنفتی

صادرکنندگان وارد کرده است و لازم است مجموعه سیاست‌های اقتصادی کشور با هدف حفظ قدرت رقابت صادرکنندگان مورد بازنگری قرار گیرد.

تأکید بر بازنگری در نحوه عرضه ارز

وی در پایان خواستار بازنگری در نحوه مدیریت و عرضه ارز حاصل از صادرات شد و گفت: باید راهکاری اتخاذ شود که هم نیازهای ارزی کشور تامین شود و هم صادرکننده بتواند با سهولت بیشتری از حاصل از صادرات خود را در چرخه اقتصادی مورد استفاده قرار دهد. حل مشکلات ارزی و بانکی صادرکنندگان، یکی از پیش شرط‌های اصلی توسعه صادرات غیرنفتی و افزایش حضور شرکت‌های ایرانی در بازارهای بین‌المللی است.

آخر خط؛ مشتری

خام به‌سمت محصولات پیچیده و خدمات مهندسی، ستون فقرات یک نظام ارزی تاب‌آور را تشکیل می‌دهند. افزایش جریان ورودی درآمد‌های حاصل از صادرات غیرنفتی از طریق صدها کانال متنوع منطقه‌ای، نه‌تنها منابع در دسترس نظام بانکی را غنی‌تر می‌سازد، بلکه قدرت کنترل و مدیریت شوک‌ها را به دست سیاست‌گذار بازمی‌گرداند و پایه‌های توسعه همه‌جانبه و پایدار اقتصادی کشور را مستحکم می‌نماید.

صادرات غیرنفتی باید تقویت شود
رئیس کمیسیون صادرات اتاق یزد با تأکید بر ضرورت توسعه صادرات غیرنفتی اظهار کرد: اقتصاد کشور برای کاهش آسیب‌پذیری در برابر محدودیت‌های درآمد‌های نفتی، نیازمند افزایش صادرات کالا و خدمات غیرنفتی است. وی گفت: اگر از یک سو از صادرکننده انتظار افزایش صادرات داریم، از سوی دیگر باید شرایط فعالیت او را نیز فراهم کنیم؛ در غیر این صورت، نمی‌توان انتظار داشت صادرات غیرنفتی به شکل پایدار افزایش پیدا کند. بیگی با اشاره به افزایش هزینه‌های تولید و صادرات افزود: افزایش هزینه‌های تولید در کنار مشکلات ارزی و بانکی، فشار مضاعفی بر

فرآیند بازگشت ارز اظهار کرد: صادرکننده نباید در فرآیندهای متعدد و طولانی اداری گرفتار شود؛ زیرا این موضوع در نهایت هزینه صادرات را افزایش داده و انگیزه فعالان اقتصادی برای حضور در بازارهای خارجی را کاهش می‌دهد.

بیگی تأکید کرد: لازم است دستگاه‌های متولی، فرآیند بازگشت ارز را ساده و شفاف کنند و صادرکننده بداند از ابتدا تا انتهای فرآیند چه تکالیفی بر عهده دارد.

انتقاد از محدودیت منابع بانکی

وی در بخش دیگری از سخنان خود به مشکلات تأمین مالی اشاره کرد و گفت: محدودیت منابع بانکی یکی دیگر از مشکلات جدی بخش خصوصی است و صادرکنندگان برای توسعه فعالیت‌های خود نیازمند دسترسی مناسب‌تر به منابع مالی هستند.

بیگی افزود: در برخی موارد، تصمیمات و دستورالعمل‌های متعدد از سوی دستگاه‌های مختلف صادر می‌شود که گاه با یکدیگر هماهنگ نیستند و همین موضوع موجب سردرگمی فعالان اقتصادی می‌شود. وی خواستار هماهنگی بیشتر میان دستگاه‌های متولی، سازمان توسعه تجارت، بانک‌ها و سایر نهادهای مرتبط شد و گفت: صادرکنندگان نباید هزینه اختلاف یا ناهماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی را پرداخت کنند.

با وجود اشتراکات جغرافیایی و فرهنگی گسترده، بخش مهمی از ظرفیت‌های منطقه‌ای کشور به شکل دست‌نخورده باقی مانده است. اگرچه پانزده کشور همسایه سهمی معادل بیش از ۶۰ درصد از حجم کل صادرات غیرنفتی را به خود اختصاص داده‌اند اما این رقم با ظرفیت واقعی بالقوه منطقه فاصله چشمگیری دارد. برآوردهای کارشناسی نشان می‌دهد که حجم مبادلات ایران با همسایگان قابلیت جهش به ارقامی فراتر از پنجاه میلیارد دلار در بخش صادرات صرف را داراست. در این میان، منطقه اوراسیا و به‌ویژه فدراسیون روسیه بارزترین نمونه بازارهای با ظرفیت بالا و عملکرد واقعی ناچیز محسوب می‌شوند. علی‌رغم انعقاد تفاهم‌نامه‌های تعرفه ترجیحی و نیاز مبرم بازار روسیه به محصولات کشاورزی، مصالح ساختمانی، دارو و قطعات صنعتی، سهم ایران از این بازار عظیم کماکان در محدوده‌های حداقلی باقی مانده است.

همین وضعیت در خصوص کشورهای حوزه خلیج فارس نظیر عمان، قطر و عربستان سعودی نیز صدق می‌کند. ورود هدفمند به بازارهای ثروتمند و با تقاضای بالای جنوب خلیج فارس می‌تواند مقاصد پایداری برای کالاهای نهایی با کیفیت، محصولات شیلاتی، خدمات مهندسی و مصالح نوین ساختمانی ایجاد نماید. علاوه بر این، پیوندهای سنتی

علی‌اصغر بیگی، رئیس کمیسیون تسهیل تجارت و توسعه صادرات اتاق یزد با اشاره به مشکلات صادرکنندگان در حوزه ارز به صمت گفت: بخش خصوصی و صادرکنندگان برای توسعه صادرات نیازمند سیاست‌های شفاف، پایدار و قابل پیش‌بینی در حوزه ارزی هستند.

وی با اشاره به اهمیت نرخ ارز در فعالیت صادرکنندگان گفت: تغییرات نرخ ارز و نحوه بازگشت ارز حاصل از صادرات، مستقیماً بر قیمت تمام‌شده، قدرت رقابت و تصمیم‌گیری صادرکنندگان اثر می‌گذارد و باید برای این موضوع راهکار عملیاتی و مشخصی در نظر گرفته شود.

بیگی یکی از راهکارهای پیشنهادی را اختصاص بخشی از ارز حاصل از صادرات به واردات مورد نیاز خود صادرکنندگان دانست و گفت: اگر صادرکننده بتواند بخشی از ارز حاصل از صادرات خود را برای واردات مواد اولیه، تجهیزات و سایر نیازهای تولیدی مورد استفاده قرار دهد، بخشی از مشکلات ارزی فعالان اقتصادی برطرف خواهد شد.

وی افزود: باید سازوکاری ایجاد شود که سهم مشخصی از ارز حاصل از صادرات شرکت‌ها، با سهولت بیشتری در اختیار خود آنها قرار گیرد تا بتوانند از این منابع برای تأمین نیازهای وارداتی استفاده کنند.

ضرورت تسهیل بازگشت ارز صادراتی

رئیس کمیسیون صادرات اتاق یزد با انتقاد از پیچیدگی‌های موجود در